

ВІДЗИВ

офіційного опонента доктора медичних наук, доцента Романенко Т.А. на дисертаційну роботу **Кравчук Юлії Анатоліївни** на тему «СОЦЕКОСИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА ЛЕПТОСПІРОЗ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО НАГЛЯДУ», подану до захисту в спеціалізовану Вчену раду на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.02 – епідеміологія

Відзив складений на підставі аналізу матеріалів дисертації, автореферату та публікацій по темі дисертації.

Актуальність теми дисертації Лептоспіроз належить до найпоширеніших зоонозних захворювань у світі, характеризується тяжким перебігом і високою летальністю, спостерігається на всіх континентах. У багатьох країнах лептоспіроз фігурує як професійне захворювання і завдає значного економічного і соціального збитку. В Україні лептоспіроз реєструється практично в усіх областях. Враховуючи особливості епідеміології та епізоотології хвороби, до груп населення з підвищеним ризиком інфікування належать сільськогосподарські робітники, рибалки, мешканці ендемічних територій.

Спостерігаються зміни етіологічної структури лептоспірозу, що, можливо, пов'язано зі змінами популяційних хвиль в природі основного резервуару – гризунів. Підвищується роль сільськогосподарських тварин як додаткового резервуару у розповсюдженні хвороби. Простежується залежність між захворюваністю населення і заселеністю території мишоподібними гризунами, їх інфікованістю.

Рівень захворюваності на лептоспіроз людей залежить від клімато-географічних, фауністичних, природних особливостей, чинників довкілля: рН ґрунтів, температури та вологості повітря, кількості опадів, рівня санітарної культури.

У літературі наводяться лише одиничні повідомлення щодо прогнозування епідемічної ситуації з лептоспірозу. Разом з тим, без оптимізації епідеміологічного

нагляду неможливі профілактичні заходи для запобігання лептоспірозу, які розроблені лише у загальних рисах. Потребують удосконалення методи лабораторної діагностики лептоспірозу. Це послужило підставою для виконання даної роботи.

Тому дисертаційна робота Ю.А. Кравчук присвячена соцекосистемному аналізу захворюваності на лептоспіроз та удосконаленню системи санітарно-епідеміологічного нагляду є актуальною і відповідає потребам практичної охорони здоров'я.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, затвердженим МОЗ України, і є фрагментом наукової роботи «Вдосконалення діагностичних, лікувальних і профілактичних заходів при розповсюджених вірусних і паразитарних хворобах» № державної реєстрації 0114U001387.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки, рекомендації сформульовані в дисертації, базуються на достатньому лабораторному матеріалі. Робота виконана з використанням сучасних інформативних методів дослідження та детальної статистичної обробки матеріалу, що дозволило здобувачу обґрунтувати ряд положень, які мають важливе теоретичне та практичне значення. Результати роботи відповідають запланованій меті та завданням дослідження.

Особистий внесок здобувача. Автор самостійно здійснила інформаційно-патентний пошук та аналітичний огляд літератури, виконала всі лабораторні дослідження з діагностики лептоспірозу у людей і встановлення інфікованості відловлених гризунів, провела аналіз інфікованості тварин, аналіз впливу чинників довкілля на рівень захворюваності на лептоспіроз людей. Дисертантка самостійно проаналізувала результати досліджень, написала і оформила дисертаційну роботу.

Наукова новизна та теоретична цінність досліджень. Вперше проведено соцекосистемний аналіз лептоспірозу на окремій території (Тернопільська область). З'ясовано регіональні особливості поширення хвороби, уточнено дані щодо

залежності захворюваності людей на лептоспіроз від клімато-географічних факторів конкретної території – рН ґрунтів, температури повітря та кількості опадів. Встановлено розширення етіологічного спектру збудників в основного природного резервуару лептоспір – мишоподібних гризунів.

Проведені дослідження свідчать, що сільськогосподарські тварини є додатковим і конкуруючим резервуаром збудників лептоспірозу, з циркуляцією серед них інших сероварів, які не зустрічалися раніше у гризунів на певній території. Встановлено появу нових сероваріантів лептоспір у людей через 3-5 років після виділення їх від сільськогосподарських тварин.

Доведена можливість поєднання різних сероварів лептоспір як єдиного етіологічного чинника у виникненні конкретного випадку захворювання, що підтверджується динамікою титрів антитіл до обох збудників за час спостереження.

Із застосуванням методу групового урахування аргументів (МГУА) уперше створено прогностичну модель захворюваності лептоспірозом при комплексному впливі факторів біотичного та абіотичного середовища, що дає змогу удосконалити санітарно-епідеміологічний нагляд за даною інфекцією.

Практичне значення роботи. Враховуючи ендемічність території Тернопільської області по лептоспірозу, необхідне проведення планових профілактичних заходів, незалежно від рівня захворюваності серед населення. Отримані результати дослідження диктують необхідність постійного моніторингу за кількістю та інфікованістю мишоподібних гризунів і сільськогосподарських тварин, етіологічною структурою збудників, які циркулюють на даній території.

Для удосконалення лабораторної діагностики потрібно розширити стандартний набір музейних штамів лептоспір з урахуванням результатів моніторингу інфікованості дрібних гризунів і тварин.

Створена математична модель дозволяє прогнозувати захворюваність лептоспірозом на певній території, що сприяє удосконаленню санітарно-епідеміологічного нагляду за даною інфекцією.

Результати дослідження впроваджені в практику і використовуються при проведенні системного аналізу компонентів епізоотолого-епідеміологічного

моніторингу з метою прогнозування і оптимізації епіднадзора за лептоспірозом в лабораторії особливо небезпечних інфекцій ДУ «Тернопільський обласний лабораторний центр ДСЕС України», а також у навчальний процес на кафедрах інфекційних хвороб з епідеміологією Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Сумського державного університету, Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького.

Повнота викладення отриманих результатів у друкованих працях. За матеріалами дисертації надруковано 14 робіт, з них – 5 статей у профільних виданнях, що занесені до списку ДАК, 9 – у матеріалах науково-практичних конференцій (у тому числі 2 закордонних, 5 – одноосібні).

Відповідність дисертації профілю спеціалізованої вченої ради. Дисертація за актуальністю обраної теми, змістом та обсягом матеріалу, науковою новизною, практичним значенням цілком відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 6.614.01.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації. Зміст автореферату повністю збігається з основними положеннями дисертації у розрізі висвітлення основних її частин.

Оцінка змісту роботи. Робота викладена на 153 друкованих сторінках, складається зі вступу, огляду літератури, об'єктів і методів дослідження, 4 розділів власних досліджень, аналізу й узагальнення результатів, висновків, практичних рекомендацій. Робота ілюстрована 19 таблицями та 26 рисунками. Список літератури містить 212 джерел, з них 97 опубліковані латиницею.

У вступі автор детально обґрунтував актуальність обраної теми, чітко сформулював мету і основні завдання дослідження, наукову новизну і практичну цінність роботи. В огляді літератури на сучасному рівні узагальнені дані різних авторів про епідеміологічні та епізоотичні особливості, сучасні діагностичні можливості. При написанні цього розділу дисертант показав глибоке знання проблеми, вміння критично оцінювати та узагальнювати численні, іноді суперечливі дані літератури. У розділі 2 подано опис ряду методик, що застосовані в дисертаційній праці. Використані в роботі методи досліджень (ТПМ, РМАЛ) та

статистичної обробки загально визнані та інформативні, що дозволило автору на високому науковому рівні виконати дослідження і зробити обґрунтовані висновки. Результати досліджень опрацьовані сучасними методами математичного аналізу з використанням відповідних програм.

У розділі 3 на основі аналізу епідемічного процесу лептоспірозу на території Тернопільської області. Рівень захворюваності залишається одним з найвищих в Україні. встановлено зміну етіологічного спектру збудників захворювання. Почастішали випадки поєднаного лептоспірозу серед населення (у 2014 р. – 34,3 % з усіх зареєстрованих).

Проведений епізоотологічний аналіз (розділ 4) дозволив встановити зв'язок захворюваності населення з чисельністю та інфікованістю гризунів. Констатовано зміну етіологічного спектру лептоспір у гризунів, чому передувало занесення нових збудників на ендемічну територію з сільськогосподарськими тваринами. Проведені автором дослідження свідчать про існування додаткових конкурентних резервуарів збудника серед тварин.

У розділі 5 встановлено вплив на рівень захворюваності людей абіотичних факторів довкілля – кислотності ґрунтів, температури та вологості повітря, кількості опадів.

В окремому розділі висвітлено основні аспекти покращення системи санітарно-епідеміологічного нагляду та прогнозування захворюваності на лептоспіроз, визначені математичні закономірності розвитку епідемічного й епізоотичного процесу, встановлено, що понад 80 % захворюваності лептоспірозом припадає на сільське населення, відповідно на польову зону Тернопільської області. Для створення прогностичної моделі захворюваності на лептоспіроз проаналізували вплив біотичних (чисельності, інфікованості гризунів) та абіотичних факторів (температури повітря, кількості опадів) польової зони Тернопільської області.

Висновки логічно випливають з матеріалів, наведених у дисертації, відповідають поставленим завданням, викладені в логічній послідовності, є достатньо обґрунтованими, містять вагомні елементи новизни та мають науково-практичне значення.

Зауваження щодо вмісту дисертації. Дисертація оформлена згідно вимогам ВАК України, написана літературно грамотно, але слід звернути увагу на наступне. У процесі рецензування роботи виникли **зауваження**, на які рекомендується звернути увагу дисертанта.

1. У вступі роботи хотілося б з'ясувати показники захворюваності, летальності, тяжкості клінічного перебігу лептоспірозу на різних територіях, що свідчать про актуальність дослідження.

2. В огляді літератури багато місця займає констатація відомих академічних даних про інфекцію і недостатньо аналізу показників захворюваності на різних територіях, в різний проміжок часу та даних конкретних дослідників про інтенсивність впливу різноманітних чинників на епідемічний процес.

3. В матеріалах і методах дослідження бажано було б чіткіше сформулювати обсяги досліджень, розподіливши їх залежно від рівнів епідеміологічного нагляду згідно соціально-екологічної концепції, та представити ці дані у вигляді таблиці.

4. В деяких таблицях власних досліджень були надані й проаналізовані лише абсолютні показники, а в деяких – відносні показники надані без розрахунку статистичної похибки.

5. Деякі таблиці (табл. 4.2, 4.6) потребували зміни формату для їх спрощення і поліпшення показовості й інформативності, деякі рисунки – лаконічно сформульованих і уточнених підписів.

Однак слід зазначити, що вказані зауваження ні в якій мірі не знижують беззаперечної позитивної оцінки всієї роботи в цілому, її загальної значущості, не впливають на достатній науковий рівень, новизну та достовірність результатів дисертації Ю.А. Кравчук. і можуть бути легко усунутими.

В порядку наукової дискусії хотілось би отримати пояснення автора на наступні **запитання**:

1. Які відмінності та подібності лептоспірозу в природних і антропогенних осередках Тернопільської області?

2. В таблиці 5.1 наведено показник суми активних температур. Що він означає і як впливає на епідемічне розповсюдження лептоспірозу?

3. Вами встановлено виражений сезонний підйом лептоспірозу в серпні-вересні і наведено декілька причин цього явища («купальний сезон», проведення сільгоспробіт, зростання чисельності гризунів). Обґрунтуйте, будь-ласка, який чинник, на Вашу думку, є найбільш впливовим.

4. Дератизація – це дієвий захід у боротьбі з гризунами. Чи оцінювали Ви обсяги й ефективність проведення дератизації, її вплив на захворюваність? Яке Ви віддаєте їй місце в системі санітарно-епідеміологічного нагляду?

Висновки до відповідності дисертації.

Дисертаційна робота Кравчук Юлії Анатоліївни «Соцекосистемний аналіз захворюваності на лептоспіроз у Тернопільській області та удосконалення системи санітарно-епідеміологічного нагляду» є закінченою самостійною науковою працею і відповідає спеціальності 14.02.02–епідеміологія. Вона проведена на сучасному науковому і методичному рівні, виконана на достатньому обсязі дослідженого матеріалу та має наукову новизну, теоретичну і практичну значущість. Основні положення дисертації відбиті у публікаціях та авторефераті, які повністю відображають основний зміст роботи. За методичним рівнем, новизною та науково-практичним значенням робота Кравчук Юлії Анатоліївни заслуговує позитивної оцінки і відповідає вимогам пункту 10 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» МОН України, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.02–епідеміологія.

Професор кафедри епідеміології Харківського національного медичного університету,
доктор медичних наук, доцент

Т.А. Романенко

Підпис д.мед.н., доц. Т.А. Романенко засвідчую